

Politički konteksti nastanka fašiz(a)ma

Predavač: Dragomir Olujić Oluja

Nebojša Milikić:

Mogu da zaključim da se osipa publika. To je verovatno sticajem mog liberalno - demokratskog moderiranja. Ja prosto imam neki osećaj da je dobro da se što više stvari kaže, ali to očigledno nije u skladu sa planovima i energijom svih. Videćemo koje će to rezultate imati. U svakom slučaju, učesnici seminara koji su se prijavili, i učesnice, imaće možda priliku da se uvere tokom svojih istraživanja, ako se budu priključili sledećim fazama, koliko je važno sagledati problematiku kojom se bavite, koliko nijedna pojedinost iz date periode, ili kako se kaže epohe, ne može da bude dobro shvaćena, dobro opisana i dobro razumljiva, ako ne poznajete sve one parametre koji su tu pojedinost praktično proizveli. I u tom smislu, najavljujem sledeće izlaganje, koje će biti politički konteksti, sa, pošto sam imao prilike da vidim koncept, jednom takođe mogućom uvodnom napomenom za istraživanje koje će slediti, a to je da svako istraživanje ima svoju politiku. Znači, koliko god mi težili naučnoj objektivnosti, i ljudskoj, neko političko stanovište ugrađuje se u pristup datom problemu. Mislim da će Dragomir, ako bude počeo sa rečenicom koja je bila prva u tezama, na neki način da ilustruje ovaj moj stav, ovo moje razmišljanje. Izvoli Dragomire. Ja nisam predstavio, nažalost, ni Dušana koji je morao da ode. A ti si mi poslao jednu takvu kratku biografiju, da sam ja mislio da je bolje da se to ovako priča, da okačimo na sajt. Dalje, uglavnom mogu da te predstavim kao nezavisnog novinara i publicistu, inače učesnika mnogih zaista alternativnih, ili u to vreme, kako se zvalo, disidentskih pokreta, pokušaja, produkcija. Ispalo je da je to jedan mali deo tog disidentskog kruga koji je ostao u nekoj politici emancipacije, politici jednakosti. Ali, u svakom slučaju, za razumevanje onog društva koje je nestalo nestankom Titove Jugoslavije vrlo je važna bila mislim i vaša praksa, to jest politička praksa, to jest, ono što ste radili.

Dragomir Olujić Oluja:

Voleo bih da je moja prva rečenica trebalo da bude: *Došao sam ovde da se pridružim vašoj borbi protiv antipušaćkog fašizma*, ali, na žalost, neće biti: “zakoni” su jači od ljudskih potreba!?

S obzirom na to da smo mnogo vremena već potrošili, ali i na to da su više od pola mojih priča “pokrali” prethodnici u svojim izlaganjima, ja ću iz ovog što sam pripremio izdvojiti (i naglasiti) samo tri (pod)teme!

Prva je ova koju je Nebojša već pomenuo. Naime, ni jedna priča o fašizmu, ukoliko nije aktivistička, ukoliko ne vodi konkretnom angažmanu, nije ozbiljna priča! Naravno, upravo zato ni valjanog aktivizma nema bez poznavanja događaja, pojava i procesa o kojima govorimo, poznavanja relevantnih aktera i društvenih konteksta, i unutrašnjih i svetskih, zatim utvrđivanja “cene” angažovanja, utvrđivanja strategije i taktike borbe i, konačno, što je najvažnije, donošenja odluke o sopstvenom učešću u toj borbi. Kao prilog obrazloženju za ove dve rečenice, predložio bih vam da pročitate najnoviju knjigu, mislim da je najnovija, profesorice Olje Milosavljević o fašizmu i nacizmu u međuratnoj Jugoslaviji, u Kraljevini Jugoslaviji, knjigu u kojoj je lepo, sistematski i temeljno pokazano da se u (ne samo) Srbiji sve znalo, ko je hteo naravno da zna, uoči izbijanja Drugog svetskog rata - i pozicije, i ko je ko, i ko je gde, i kako će ko da završi... Dakle, nemojmo da morališemo, nema (i ne postoji) „nismo znali“, „nismo mogli“, “nadali smo se”... nema onog “znate žena, deca, porodica”... Za ovo poslednju, za ovo što na vagi preteže na koju ćete stranu, navešću vam jednu anegdotu iz mog disidentskog iskustva. U Poljskoj je početkom sedamdesetih godina napravljena jedna peticija u kojoj su tadašnjim političkim vlastima ispostavljeni sasvim određeni i konkretni zahtevi. Odneli su je kod jednog profesora univerziteta koji im je rekao da je neće potpisati, jer ima ženu, decu i tako dalje. Ok, to je valjani, legitimni stav. Otišli su kod drugog profesora univerziteta, koji je rekao: *Ja ovu peticiju moram potpisati upravo zbog toga što imam ženu i decu!* Dakle, na nama je hoćemo li se ili se nećemo angažovati, i na nama je da donesemo tu konkretnu odluku.

Ukratko, fašizam je kao ideja/ideologija, pokret i partija, te sistem spasavanja kapitalizma u kriznim periodima, zasnovan na antisocijalističkoj i reakcionarnoj kritici liberalnog kapitalizma. Oslonac fašizma nije “uska kasta nego široke mase koje sežu sve do proletarijata“, zapisala je Klara Cetkin,

1923. U svakoj teoriji o fašizmu možemo pročitati ili kritiku kapitalizma ili njegovo opravdavanje, odnosno njegovu apologiju! Buržoasko teorije nemogućnost uklanjanja bitne (interesne, strukturne i vrednosne) povezanosti buržoazije i fašizma prikrivaju „mudrim“ teorijama, njima pokrivaju činjenicu da je fašizam sredstvo političke i društvene reakcije, eksploatacije i potčinjavanja svojstveno kapitalizmu, kako ranije, tako i danas!

Drugo što bih podcrtao, to je pitanje koji je kritični trenutak da se fašizam pojavljuje na sceni kao relevantan faktor? *Conditio sine qua non* fašističkog osvajanja vlasti je podrška, pre svega materijalna i infrastrukturna, moćnih krugova vladajuće buržoazije, kojima je neophodna masovna baza. Dakle, u (svakoj) krizi imali smo, prvo, usmeravanje i demagoško-plebiscitarnu integraciju nezadovoljnih masa od strane vođstva fašističke partije i stratešku podršku fašizmu od određenih krugova vladajuće buržoazije i, drugo, zajedničko uspostavljanje fašističkog (novog) poretka! Pretpostavka je savez krupne i sitne buržoazije i osamostaljenje izvršne vlasti! To je trenutak kada kartelu moći, kapitala, njegovim elitama... u očuvanju vlasti ne uspeva dotadašnji konstitucionalno-parlamentarni način integracije - kako nastupajućih potčinjenih klasa, i to manipulacijom zakonskim odredbama i/ili vezivanjem za sebe njihovih različitih slojeva, kao što je to, recimo, najviše uspevalo u Engleskoj, Velikoj Britaniji, sa tzv. radničkom aristokratijom, dakle, taj nekakav socijaldemokratski put, tako i vezivanjem različitih slojeva unutar svoje klase, koji se - taktički, ne strateški! - nalaze u tom trenutku na različitim pozicijama i imaju delimično različite interese - u tom trenutku preostaje kao jedino sredstvo: “višak nasilja”, odnosno diktatura i teror, dakle fašizam. Ideologija koja ih je okupila je specifični spoj autoritarnog nacionalizma, mitskog iracionalizma, militantnog antikomunizma i antisemitizma, te revanšističke i ratne politike!

Treće što bih da podvučem, to je kritička analiza konkretnog sistema fašističkih/nacističkih država i paradržavnih tvorevina. Tu je, naravno, i taj veliki problem sa određivanjem njihovih političkih sistema, pošto tih država nije bilo mnogo i nisu dugo trajale, odnosno njihova institucionalna istorija nije duga, pa se nije ni moglo sasvim tačno utvrditi šta to čini fašistički politički sistem. Ali, ono što se može izvući na “videlo dana” to je da su svi fašistički (i nacistički) politički sistemi bazirani na jedinstvu (nepodeljene) vlasti čiji je centar osamostaljena i prenaplašena izvršna vlast, zatim na vojno-polijskoj centralizaciji i koncentraciji državne vlasti, na vođi (dućeu, fireru...), na manipulativnom (korporativnom i/ili nacionalnom) povezivanju vlasti i podanika, pre svega politizacijom čak i privatne sfere i posredstvom transimione (vojne i političke) masovne organizacije, sa organizovanim “udarnim grupama” (SA, SD i SS u Nemačkoj, “crnim košuljama” u Italiji), uz naravno formalno zadržavanje ponekih starih institucija, kao u Italiji što je zadržan kralj, a u Nemačkoj Bizmarkova socijalna politika, i, naravno, inkorporiranje kulturnih (pod)sistema i institucija kao što su umetnost, prosveta i školstvo, sport etc. u novi sistem i držanje svih tih aparata pod čvrstom kontrolom. Ne treba “zaboraviti” ni nemačku crkvu, odnosno crkve - iako su nacisti deklarativno bili ateisti, crkve su se “odazvale” Hitlerovim potrebama i stale u isti front protiv radnika i radničkog pokreta, protiv revolucije!

Nebojša Milikić

Hvala. Da, to je bio kratki kurs polaznicima političke škole ili političkog obrazovanja i vaspitanja što smo imali u vojsci, sad ako bude voljno, još bolje ćemo. Dobro, da, to jeste neki kratki profil političke nužde da bi fašistička ideologija preuzela aktivnosti i zauzela značajniji deo političkog polja. Meni je sad stalo da mi pokušamo da se vratimo na onu reč *konteksti*. Malo mi je izbegla u prethodnom predavanju, jer to jeste bila analiza fašističke ideologije, ali kontekst u kome ta ideologija nastaje nije sama ta ideologija. To je neki drugi skup ideoloških parametara, koji onda ovaj skup koji čini fašističku ideologiju gura napred. Takođe, u tom smislu političkog konteksta, pa makar onog najpoznatijeg, bilo u Nemačkoj ili u Italiji, mislim da bi mogli da otvorimo diskusiju, komentare ili debatu. Eto, da malo ovaj načelni stav uvučemo u istoriografiju, ili u ono što su bile političke analize tog vremena. Gorane.

Goran Despotović:

Ja ću samo da parafraziram ovo što je rekao Oluja. Diskutanti su do sada na različite načine tumačili fašizam, a radi se o tome da ga treba iskoreniti.

Dragomir Olujić Oluja:

To je, na žalost, u ovako napravljenom svetu, nemoguće! Dok je god kapitalizma, to je nemoguće!

Nebojša Milikić:

Da, pa tu sada treba da krenemo onim Olginim spiskom: da li je moguće iskoreniti reakcionu romantiku, da li je moguće iskoreniti kapitalizam, na kraju krajeva. Zaista, ona tvoja intervencija Gorane, o tome kako kapitalistički proizvodni društveni odnosi prosto pripremaju pojedinca da bude spreman da se, ako ne suprotstavi, a ono makar pasivno povinuje i okrene glavu od prakse i delovanja fašističkih političkih formacija, jeste čini mi se ključno pitanje. Hajde da vidimo da li ima pitanja ili komentara, pa da možda načnemo. Ono što meni stalno stoji pod nekom vrstom znaka pitanja, to je taj politički kontest, na primer u Nemačkoj tokom dvadesetih i tridesetih, i ta potpuna konfuzija koju parlamentarni sistem reprodukuje. Znači, niti se zna koji su kriterijumi upravljanja recimo socijaldemokrata, niti se zna pod kojim uslovima mogu komunisti sa nacistima da stupaju u neke praktične jednokratne koalicije, niti je jasno na osnovu čega će se na kraju krupan kapital okrenuti nacistima, i to u trenutku kada su oni počeli već da gube glasove, znači na izborima posle kojih su dobili vlast, oni su već izgubili nekih dva miliona glasova. To je za mene taj politički kontekst, koji je opet rezultat i istorijskih okolnosti, ali i onoga svega o čemu je govorila Vesna Aleksić - jedne nemoći liberalno-demokratskih načela da se uopšte nose sa posledicama sopstvene vladavine, i da su u nemogućnosti, jednoj ključnoj: buržoazija je osujećena u zaštiti sopstvenih interesa. To je taj paradoks i ta kontradikcija u kojoj, ja mislim, se otvara prostor za, ne samo prihvatanje fašističke ideologije, nego i podršku njihovoj politici.

Dragomir Olujić Oluja:

Ne, pazi, krupni kapital, krupni vlasnici se prema fašističkim strankama koje su postojale, pre svega u Nemačkoj i Italiji, nisu opredeljivali do onog trenutka dok nije postalo očigledno da će fašisti najjeftinije okupiti i integrisati u "sistem" depresirane srednje slojeve, deklasiranu radničku klasu i obezglavljene druge slojeve. Tog trenutka kada su oni videli, što mislim kad je reč o Nemačkoj da se desilo tek na izborima 1928. godine, da Hitler ima taj potencijal, da Nemačka radnička stranka, kako se tada zvala, ima taj potencijal, onda su tek počeli da ga podržavaju, prvo naravno "iza scene", odnosno tajno, a posle toga i javno. Sve dok su nacisti bili jedna od grupa koja se tukla po ulicama bez perspektive, bez potencijala, oni se - krupni kapital, buržoazija i nacisti - nisu "dogovorili"...

Darko Mamula, učesnik seminara:

Ja bih ovde nešto dodao što nikako nije rečeno: da su nacisti došli na vlast te 1933. godine u Nemačkoj samo zahvaljujući mešetarenju Staljinovih agenata tokom prethodne godine, koji su radili na razbijanju potencijalne koalicije komunista i nemačkih socijaldemokrata. Staljinovi agenti su non-stop odbijali koaliciju sa socijaldemokratama, tvrdeći da su oni „sitni buržujčići“, „veće zlo nego nacisti“, a da su „nacisti budale kojih ćemo lako da se otarasimo kada dođemo na vlast“. Znači, samo zahvaljujući tom mešetarenju agenata Sovjetskog Saveza su nacisti na onaj način došli na vlast kakvu poznajemo. Što ne znači da i nije bilo tog mešetarenja nacisti ne bi došli na vlast, ali tu mi imamo očiglednu izdaju nemačke radničke klase od strane prve zemlje socijalizma, koja je već u to vreme izneverila one ideale na kojima je nastala, gde je vladao strahovit teror, od 1928. godine na dalje. Dakle nisu samo buržoazija i lumpenproleter i koji se okupljaju oko desničarskih i fašističkih organizacija krivi za to, već svakako i komunistički pokret koji je u to vreme bio užasno hijerarhijski – uništavali su svakoga ko ospori Staljinovu reč, njegov kult ličnosti i tako dalje. I to je što je opštepoznato.

Dragomir Olujić Oluja:

Potpuno si u pravu, ali naprosto to je detalj koji samo popunjava sliku. Staljin je čak i stvorio teoriju, to jest Staljinovi ideolozi su stvorili čak i teoriju o socijaldemokratama kao socijalfašizmu i time su otklonili mogućnost bilo kakve saradnje. Ta Staljinova politika je počela 1926. godine, kada je Staljin sa britanskom vladom potpisao sporazum o prijateljstvu i saradnji i tako dalje, već kako se to tada radilo i kako se to radilo u međunarodnim ugovorima, usred generalnog štrajka u Velikoj Britaniji, kada je bukvalno sto odsto radnika, od lučkih dokera do tekstilaca i tekstilnih radnica, štrajkovalo, i samo je bilo pitanje dana kada će britanska vlada da padne, i kada će Britanija da padne, kada će početi revolucija... Staljin je potpisao taj ugovor upravo protiv radnika, i on od početka, naravno sada je to druga priča, od početka vodi kontrarevolucionarnu politiku.

Nebojša Milikić:

Kada se postavi pitanje o tome šta da se radi, svi...

Dragomir Olujić Oluja:

Evo, da ja probam nešto da kažem o tome šta da se radi... Prva stvar koju smo počeli je Staro Sajmište, i naravno pokušati učiniti sve što se može u angažovanju novih ljudi, novih grupacija, novih grupa oko toga da Staro Sajmište postane to što treba da postane - da postane memorijalni centar. Nikakvi privredni, čak ni kulturni centri ako nemaju veze sa dešavanjima koja su tu bila. To je nešto što smo već počeli. I dalje po mom sudu, naravno treba ići i na druga mesta.

Nebojša Milikić:

A kakav će to memorijalni centar biti? Ko će da odluči o tome?

Dragomir Olujić Oluja:

O tome bi trebalo da odlučimo svi mi koji smo za to zainteresovani. I naravno, vršiti sve pritiske na vlast koristeći sve druge - i međunarodne partnere u celoj toj priči. Pozivati se i na izraelsku politiku sećanja, i na američku politiku sećanja, i na rusku politiku sećanja, stalno ih podsećati.

Nebojša Milikić:

Sve to već imamo. Imamo niz saradnika, čak i na ovom i na nekim drugim projektima koji su, recimo, bili i na kursevima u Jad Vašemu. Imamo predlog Verana Matića da se napravi, kako se zove taj centar, kao što postoji u Los Anđelsu - Muzej tolerancije. Imamo sigurno i neke primere te tradicije antifašističke spomeničke kulture. Imamo i primere kako se u Evropi to dešava, evo, da li je to muzej u Berlinu ili u Aušvicu, imali smo ovde baš prezentaciju, radila je Rena. Ili recimo, sada je u Skoplju podignut muzej. Da, Muzej holokausta u Skoplju postoji, to je vrlo zanimljivo videti - kako je sagrađen, i kako je postavka napravljena. Sada je pitanje, koja je politika tog spomenika, na šta se on odnosi, da li se odnosi na događaj, dekontekstualizovan, ili se odnosi na sećanje na taj istorijski period, i na kontekste koji su taj događaj učinili mogućim - to je sad za mene ključno pitanje politike tog sećanja. Koja je politika tog sećanja? Znači, da li ćemo se zadovoljiti da se tu napravi jedan, tako, politički korektan simbol?

Dragomir Olujić Oluja:

Ne...

Nebojša Milikić:

E, ali kako sa time?

Dragomir Olujić Oluja:

Ja mislim da pored ove dve stvari koje si ti rekao treba ugraditi - to je ona klasična priča - da se to više nikad ne desi. E sada, mislim da bi jedna od stvari bila da se napravi nekakav medij, preko koga bi se to stalno potenciralo. Nekako, mi se čini da ovaj sajt nije dovoljan.

Nebojša Milikić:

Pa dobro, niko nije ni mislio da je dovoljan.

Dragomir Olujić Oluja:

Nego da treba napraviti nešto što će moći, naravno ne mislim da to može biti samo jedan medij - neka bude od letaka, što se već radi, i flajera, pa do recimo nekakve novine koje bi se time bavile. I to je jedna stvar, recimo. Druga stvar, da se prave što češće priče na tu temu, kao što ste ti i Milica Tomić radili kad su onaj spomenik ovde "rušili". To je recimo jedna od stvari koja se može raditi. Treća stvar, obilaziti škole, osnovne, srednje..., javne ustanove, sa projektima uključivanja naravno!...

Nebojša Milikić:

Ali ljudi nisu zainteresovani, mislim, imaju važnije stvari. Isto se i država tako ponaša, to je „tamo negde“ na dnevnom redu, vi kad pričate sa ljudima koji su uključeni u inicijative, oni svi kažu: da obećao nam je, uradiće se tad i tako dalje. Dakle, to je jedna od stvari na dnevnom redu, znači niko to ne doživljava kao bilo kakav prioritet.

Senka Ursulov, učesnica seminara:

Potpuno ste u pravu kada ste predložili sve ove ideje. Pre svega, treba medije što više uključiti u sve to. Drugo, možda bi se moglo deliti po raznim fakultetima, kao što imate plakat za ovu tribinu, tako

treba okačiti neke razne plakate. I možda što više mlade ljude zainteresovati, jer mislim da - ovo će verovatno zvučati kao generalizacija, što i jeste - da starijim ljudima nije do te priče. Ja mislim da ćete entuzijazam naći kod studenata, srednjoškolaca, organizovati neke nevladine organizacije koje će se baviti isključivo tim problemom. Ja mislim da ima dosta ljudi koji bi se zapravo zainteresovali za ovo, za problem Starog Sajmišta, ali da jednostavno nemaju dovoljno informacija na tu temu. Takođe, ljudi zaista nemaju pojma gde je to, šta je to, ni koliko je važno, i treba nekom širem društvu to približiti na najrazličitije načine.

Olga Manojlović Pintar: (*nedovoljno jasan audio zapis --*)... kad smo vodili studente, onda smo došli do jednog čoveka koji živi na Starom Sajmištu. ..

Nepoznata učesnica seminara:

Koji nije imao pojma uopšte...

Olga Manojlović Pintar:

I kad smo ga pitali „Šta biste Vi sa ovim ovde uradili?“

Nepoznata učesnica seminara:

Pri tom nije ni znao šta se tu dešav... mislim, je l' nije znao?

Olga Manojlović Pintar:

On je rekao da nešto, kao, zna neku priču...

Nepoznata učesnica seminara:

Ljudi uopšte, baš, kad kažem nemaju pojma, stvarno nemaju pojma ni gde je to, ni šta je to, ni koliko je važno (*nedovoljno jasan audio zapis --*)...treba... nekom... ?kojim se to prepričava na najrazličitije načine...

Olga Manojlović Pintar:

Kod vas negde na sajtu (starosajmiste.info), Milica Tomić predlaže, za početak, dijalog sa ljudima koji tamo žive. Pa možda baš u formi koncentričnih krugova, najpre se fokusirati na sam taj centar, gde ti ljudi sada žive, kakav je njihov doživljaj toga mesta, na koje su drugi ljudi silom dovođeni i na njemu silni poubijani a ti ljudi sada nemaju pojma ili takođe pod nekom drugom silom sada žive u tom istom Sajmištu... i postavlja se to pitanje njihovog sada (*nedovoljno jasan audio zapis --*), ? raseljavanja ... možda definisanja šta bi...

Dragomir Olujić Oluja:

Pa mislim raseljavanje tih ljudi ne bi trebalo da bude problem, ukoliko se obezbedi ostalo. Već je bilo priče o tome, kada su pre dve godine urednik u “Politici” Slobodan Kljakić i njegovo društvo pokušali da naprave tu nekakav Kulturni centar, pa su napravili čak i nekakve programe i šta ti ja znam. Uostalom, i tada je njima otprilike rečeno ako se bude šta radilo, tada je bilo neko ime, već sam zaboravio, stajao je neki tajkun iza toga, koji je naravno mislio je da će od svega toga moći da uzme neku kintu za sebe... kome su obećali da će čas posla raseliti te ljude. I na kraju krajeva, u Beogradu i postoji program. I u programu raseljavanja i izgradnje se prave planovi dugoročno, gde je već predviđeno da će oni odatle otići. Sad je problem kako sprečiti da dođe neko drugi ko će to iskoristiti onako kako odgovara tom nekom.

Nebojša Milikić:

To je već nivo konkretnih mera. Mene više brine sledeće. Kada sam sa Goranom prvi put sarađivao, u naslovu jedne prezentacije se pojavilo: da li je danas moguće sećanje na Narodnooslobodilačku borbu. Znači, u datim političkim okolnostima, da li je moguće sećati se narodnooslobodilačke borbe. Koji je to vokabular, koji je to način izlaganja, koja je to selekcija informacija - ne mogu ljudi sve da znaju - koja bi omogućila da se shvata danas, na kraju krajeva, i jedan princip politički koji se suprotstavio svemu tome. Ne sećam se više ishoda tog razgovora, ali po meni je još i sreća što je taj, prilično folklorizovani, ritualizovani korpus kulturne produkcije preostao, pa makar se kroz to nekako prenosi taj skup informacija. Ali, mislim da je unutar današnje ideološke političke paradigme to jako teško. I da nije slučajno što postoji prava cenzura u tom polju, i što se u udžbenicima praktično falsifikuje istorija, jer mislim da je to jedna vrsta političkog imperativa protiv koga trenutno nema odgovarajuće strategije.

Nikola Radić Lucati:

Samo da se složim Nebojša. Što se tiče cenzure, ona je realna i prisutna. Pitanje Sajmišta je

politizovano, ono je aktivno u planovima interesnih grupa koje su vezane za nekretnine. Znači, kao neko ko pomože u Jevrejskom istorijskom muzeju na prikupljanju i centralizaciji istorijske građe o Sajmištu, naišao sam jedino na opštini Novi Beograd, pošto sam posetio sve arhive, ali na opštini Novi Beograd sam naišao na direktnu zabranu izdavanja informacija iz arhive o Starom Sajmištu. Citirana je gradska direktiva Skupštine grada, i da bez saglasnosti gradske komisije ne izdaju nikakve zvanične dokumente o Sajmištu.

Nebojša Milikić:

To je protivno zakonu.

Nikola Radić Lucati:

Postoji komisija koja je išla po Sajmištu i skupljala podatke o imovini ovih ljudi za raseljavanje. To je rađeno zimom, a zahtev za to je postojao jesenas. Dakle, ta komisija je počela da radi prošle jeseni. Kaže se da su u dva navrata izlazili na Sajmište i popisivali imovinu ljudi. Znači, raseljavanje nije paušalna stvar, ona je deo metoda fašizma zapravo, metoda krupnog kapitala i metoda onih koji su zapravo doveli do fašizma, znači, prvobitna akumulacija kapitala XIX veka, pa utilitarizam kao pravac, su direktno doveli do fašizma i, lokalno gledano, istorija odnosa Srbije, srpske vojske, države i kraljevine u osvojenim i pripojenim područjima i banovinama Bosne i Hrvatske i Slovenije, direktan uzrok nastanka i ustaškog pokreta, i Ljotićevog Zbora koji je, zapravo, vodio zakulisno i srpsku politiku, i Nikolaja Velimiroviča i podrške crkve tokom rata, pre rata, zapravo se dešavala trka ka utilitarizmu, ka fašizmu kao izuzetno jakoj struji koja je pokušavala da iskoristi resurse onog dela zemlje koji je bio (*greška na audio zapisu --*) Prvim svetskim ratom, a da se razvije i da se popravi Srbija koja je bila zapravo uništena. (*greška na audio zapisu --*) 1918. imate pobjedničku vojsku uništene zemlje u neoštećenim zemljama koje je osvojila. Znači, prvi sukobi srpsko-hrvatski su na liniji ubistava stoke, popisa imovine, odvlačenja. Kada se sve to dovede posle do Sajmišta, dolazimo do jedne vrlo slične slike, generacije koja nije htela da (*greška na audio zapisu --*) ode na Sajmište... koja je glasala... .. i koja je organizovala etnički progon i devedesetih ponovo logore, iz slične ekonomske situacije. Uzrok takvog fašizma je uvek ekonomski. Ljudi koji žive dobro ne ubijaju druge ljude. Ubistvo je uvek ekonomska stvar. Postoji imovina ispod svake stvari koja se dešavala. Da se vratim na savremeni odnos prema Sajmištu, svaka inicijativa koja ima imovinsku osnovu u Sajmištu, svako ko popisuje imovinu, popisuje ljude, raseljava ih, ima planove za ponekad grandiozne izgradnje stvari koje nisu relevantne za ono što se na Sajmištu dešavalo, nije bitno pod kojim su predznakom, i tu se itekako slažem sa Olujom, (?ti planovi) su zapravo izašli iz izvorišta fašizma, i dvadesetih i devedesetih godina, mogu se direktno naći putevi nazad do njih... eto, toliko...

Nebojša Milikić:

Dobro, samo takvi su dokumenti jednostavno po zakonu pristupačni tako da, pošto ćemo se baviti *Faktima* nadalje možemo da izvršimo...

Nikola Radić Lucati:

(*Ko zna... mislim postoje pisma, poslato, muzej... nedovoljno jasan audio zapis --*).

Nebojša Milikić:

Dobro, oni mogu da kažu, ali ako ih neko prijavi odgovarajućem državnom organu, oni moraju to da pokažu po Zakonu o dostupnosti informacija. Dobro.

Nepoznati učesnik seminara:

Još jedno pitanje. Kako vidite odnos neoliberalnih režima u Francuskoj, Nemačkoj, Rusiji poslednjih 30 godina, i njihov odnos prema povampirenim fašističkim organizacijama u tim državama koje vrše strašno nasilje iz dana u dan, nad strancima, nad emigrantima, belim i obojenim. Bukvalno, to je nasilje koje čak porede sa tridesetim godinama, sa tim zlatnim preddobom fašizma. U Francuskoj je, tokom prošle godine, zabeleženo oko 30.000 napada na strance, paljevina, prebijanja, rasturanja domova kulture i slično. U Rusiji isto. Samo u Moskvi i Petrogradu je ubijeno nekoliko stotina stranaca u poslednjih šest godina. To je jedna eksplozija uličnog nasilja i fašizma koje Sarkozijev režim u Francuskoj, odnosno Putinov u Rusiji, ja bih rekao, uopšte, podržavaju kroz njihove tajne policijske plaćeničke kanale. Znači, ne da ne rade na suzbijanju povampirenog fašizma, nego ga upravo podržavaju i zalivaju kako bi nabujao sve više.

Dragomir Olujić Oluja:

Situacija u ovim zemljama nije toliko strašna da oni, u ovom slučaju Putin i Sarkozy, moraju da se odluče, da se opredele za njih, ali je dovoljno strašna da su im potrebni, pa ih osnivaju, nadajući se da ih mogu držati pod kontrolom, kontrolisati i upućivati na mesta koja su njima opasna da tamo reaguju, kao što to radi Putin. Putin je to čak i priznao, da je on stvorio grupe *Naši*, koje su apsolutno fašističke po svemu, od simbola do ideologije, od svakodnevnog rada, do priča koje imaju. A to je isto i tamo. Ono što je sad u tim, kao, neofašističkim i neonacističkim grupama i grupacijama i organizacijama novo, to je, da se sada, to sam malo pre rekao u jednoj intervenciji, da sad dolazi i ovaj drugi deo antisemitskog pokreta – antiarabizam i antipalestinstvo, antiislamizam i antimuslimanstvo i tako dalje, i tu sad imaju još jednog neprijatelja. U mnogim od tih zemalja, Jevreja nema kao ozbiljnog (?) faktora, mada to nije razlog da bi oni prestali da biju Jevreje. I dalje su Jevreji u priči, ali sad imate i ovo, imate naravno negiranje holokausta, imate veličanje Hitlera i fašističkih režima, njihovih priča i tako dalje. To je novo u odnosu na onaj stari, klasični fašizam.

Nebojša Milikić:

Još neko pitanje ili komentar, pre nego što pređemo na poslednje izlaganje? Dobro. Zahvaljujem Dragomire, i na ekspeditivnosti.